

SAVONIA

MUU RAPORTTI - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

LAITUMELLE POIKIMINEN

Haastattelututkimus laitumelle poikimisen kokemuksista

TEKIJÄT: Kirsi-Mari Kokkonen
Minna Ruuska

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	ESISELVITYKSET	4
2.1	Huomioitavaa laitumelle poikimisessa	4
2.2	Vierihoidon ja turvallisuus	4
2.3	Laitumelle poikiminen ulkomailla	5
3	TILAHAASTATTELUT	7
4	ANALYSOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET	8
4.1	Johtopäätökset	10
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	12
	LIITE 1: HAASTATTELUKYSYMYKSET	13
	LIITE 2: HUONEENTAULU	14

1 JOHDANTO

JALAKA-hankkeen osaprojektityössä selvitettiin laitumelle poikimista pohjoissavolaisilla lypsykarjaloilla ja siihen liittyviä asenteita, kokemuksia sekä hyviä käytänteitä. JALAKA-hanke on Savonia-ammattikorkeakoulun ja ProAgria Pohjois-Savon yhteistyössä toteuttama hanke, jonka tavoitteena on edistää ja kehittää naudakarjan ympäristöystävällistä laiduntamista ja jaloittelua Pohjois-Savossa. Hanketta rahoittaa Pohjois-Savon ELY-keskus.

JALAKA-hankkeessa on tavoitteena koota yhteen ja päivittää jo olemassa olevaa tietoa, ja edesauttaa jaloittelun ja laiduntamisen suosiota pitkällä tähtäimellä. Liikunnalla on merkitystä eläinten fyysiselle ja psyykkiselle hyvinvoinnille, millä voi olla vaikutusta maitotilan kannattavuuteen sairauksien vähenemisen, hedelmällisyyden paranemisen ja tuotoksen kasvun kautta. Ulkoilevilla naudoilla on myös positiivinen vaikutus maidontuotannon imagoon ja kuluttajien asenteisiin.

Osaprojektia varten haastateltiin 15 lypsykarjatilaa, joilla laidunnettiin lypsylehmiä, ummessa olevia lehmiä, tiineitä hiehoja, tai vähintään yhtä näistä ryhmistä. Haastatteluissa mukana oli erityyppisiä ja erikokoisia tiloja. Haastatelluista tiloista neljällä oli parsinavetta, kymmenellä tilalla robottipihatto ja yhdellä pihatto, jossa lypsettiin lypsyasemalla. Lehmämäärät vaihtelivat parsinavetoissa 21 ja 50 lehmän välillä, pihatoissa 23 ja 230 lehmän välillä. Tiloista viidellä ei ollut poikimakarsinaa, kun taas poikimakarsina, tai oma osasto poikiville oli kymmenellä tilalla.

Tarkoituksena oli selvittää tilallisten mielestä niin hyvät kuin huonot puolet laitumelle poikimisessa tilojen lähtökohdat huomioiden. Laadimme kysymykset, joiden pohjalta haastattelut tiloille tehtiin. Haastattelussa selvitettiin tilojen perustiedot, navettatyyppi ja onko poikimakarsinaa käytettävissä. Tämän jälkeen kysyttiin, suosittiinko heillä laitumelle poikimista vai ei, ja miksi näin on.

Haastattelut tehtiin helmi-maaliskuussa 2020. Ensimmäinen yhteydenotto tilalle tapahtui yleensä viestillä, koska meillä ei ollut tiedossa sähköpostiosoitteita, ja oli luontevampaa sopia haastattelun ajankohdasta ja tavasta haastatella etukäteen viestillä, ja kysyä, että käykö heille tällainen haastattelu. Haastattelut toteutettiin pääasiassa puhelinhaastatteluina, neljällä tilalla käytiin paikan päällä ja loput yksitoista tilaa haastateltiin puhelimitse. Yhdenkään yksittäisen tilan tiedot tai vastaukset eivät ole tunnistettavissa raportista.

2 ESISELVITYKSET

Lypsykarjan laitumelle poikimista ja sen käytänteitä ei ole sinällään Suomessa tutkittu kovin paljoa ja aiheesta löytyi suomeksi melko vähän tietoa. Verkkojulkaisuja ja eläinlääkäreiden kirjoittamia verkkotekstejä löytyi, jossa laitumelle poikimista oli sivuttu jonkun toisen asian yhteydessä. Lisäksi muutamissa lehtiartikkeleissa oli haastateltu lypsykarjatilallisia, jossa he mainitsivat omia kokemuksiaan lypsykarjan laitumelle poikimisesta.

2.1 Huomioitavaa laitumelle poikimisessa

Maatilan Pellervon artikkelin mukaan poikimisen olisi parasta tapahtua sille erikseen varatussa poikimakarsinassa. Lehmä haluaa poikia omassa rauhassaan ja myös luonnonoloissa se pyrkii poikimisen lähestyessä vetäytymään syrjään. Kesäaikaan lehmän voi antaa poikia laitumelle, sillä laidun on yleensä puhdas ja luonnollinen ympäristö poikia. Puhdas ja hygieeninen poikimisympäristö on tärkeä erilaisten infektioiden, kuten utare- ja kohtutulehdusten ehkäisyn kannalta ja syntyvä vasikka voi saada napatulehduksen likaisesta ympäristöstä ja pahimmillaan tulehdus voi levitä yleisinfektioksi tai aiheuttaa nivel- ja keuhkotulehduksia. (Maatilan Pellervo 2006.)

Muut eläimet kannattaa siirtää laitumelta viereiselle laidunlohkolle, jos ne häiritsevät poikimista. Laitumelle poikimista tulee seurata ja tarvittaessa antaa poikima-apua. Syntyvä vasikka sitten poikimakarsinassa tai laitumelle, se saa poikimisen jälkeen olla emänsä kanssa, imeä emältään ternimaitoa ja emä saa nuolla vasikkaansa. Nuoleminen tehostaa vasikan verenkiertoa ja ruoansulatusta ja samalla vasikka saa omaa ihoaan nuolemalla suolistoonsa emänsä suoliston normaaleja bakteereita. Lisäksi vasikan hoitaminen kiihdyttää emän oksitosiinihormonin tuotantoa, joka nopeuttaa kohdunpalautumista ja maidontuotannon käynnistymistä. (Maatilan Pellervo 2006.)

Karjan hyvinvointi ja terveys on tärkeää huomioida laiduntaessa ja erityisesti tiineiden lehmien ja hiehojen kohdalla. Esimerkiksi umpilehmillä on kohonnut riski ongelmiin, mikäli laidunkaudella on ollut pulaa valkuaisesta sekä kivennäisistä ja hivenaineista. Umpilehmän ruokinnassa raakavalkuaispitoisuuden tulee olla vähintään 12 %. Muutoin lehmä käyttää omia valkuaisvarastojaan kohdussa kehittyvän vasikan tarpeisiin. Proteiinvaje heikentää lehmän immuunipuolustusta ja lisää riskiä jälkeisten jääntiin sekä kohdunpuhdistusongelmiin. (Emovet 2018.)

2.2 Vierihoido ja turvallisuus

Perinteisesti lypsykarjatiloilta vasikka on erotettu emästä melko nopeasti syntymän jälkeen ja hoitaja on huolehtinut vasikan juottamisesta. Vasikoiden pidempi vierihoido lypsykarjatiloilta on alkanut viime aikoina kiinnostaa tutkijoita muun muassa eläinten hyvinvoinnin lisäämisen takia sekä imettävän lehmän hoitopanosista vasikasta halutaan käyttää entistä enemmän hyväksi. Vuonna 2016 monikansallinen tutkijaryhmä Norjasta, Saksasta ja Kanadasta julkaisi tieteellisessä "Applied Animal Behaviour Science" -julkaisussa artikkelin, jossa vertailtiin vasikoiden vierihoido- ja imettäjälehmäjärjestelmiä. (Nauta 2019.)

Tutkimuksessa vierihoitojärjestelmät olivat kokoaikainen vierihoito, lyhyen päivittäisen kontaktin mahdollistava vierihoito ja joko päivän tai yön kestävä vierihoito. Kokoaikaisessa ja puolen vuorokauden kestävässä vierihoidossa vasikat joivat eniten ja myös päiväkasvut olivat parhaimmat. Kokoaikaisessa vierihoidossa vieroitusstressi on ollut voimakkainta, joten tutkijoiden suositus on, että vierihoito tehtäisiin vähitellen vähintään kahdessa vaiheessa. Lupaavinta oli koko yön tai päivän kestävä vierihoito, jossa emä ja vasikka ovat välillä erossa, vasikka saa tottua ihmiskontakteihin ja opetella juomaan tuttiämpäristä tai juomalaitteesta. (Nauta 2019.)

Jos vasikka halutaan ottaa tai joudutaan ottamaan laitumelta navettaan heti poikimisen jälkeen, tulee tähän olla jokin turvallinen keino siirtää sekä vasikka että emä. Emolehmätilalla laitumelle syntyneen vasikan kuljetukseen oli kehitetty noutohäkki, jonka voi kiinnittää traktorin etukuormaimeen. Näin vasikka saadaan kuljetettua turvallisesti pois laitumelta melko lyhyessä ajassa ja se vähentää fyysisen voimantarpeen käyttöä. Noutohäkki kestää hyvin, jos emä yrittää puskea häkkiä ja se on tarpeeksi korkea, ettei emä voi hypätä sisälle häkkiin vasikkansa luokse. Noutohäkki on avara, jolloin emä näkee vasikkansa koko ajan ja seuraa perässä navettaan. (Farmit 2017.) Jos vasikka ei pääse laitumella itse jaloilleen tai on jossain pitkän matkan päässä, vaatii se ihmiseltä fyysistä voimaa ja vie aikaa saada siirrettyä vasikka sisälle navettaan. Tällainen noutohäkki-käytäntö toimisi emolehmätilojen lisäksi myös lypsykarjatiljoilla.

2.3 Laitumelle poikiminen ulkomailla

Ulkomailla ilmasto on niin erilainen, että karja voi laiduntaa ympäri vuoden. Tällöin myös poikimiset tapahtuvat tarkoituksella laitumelle. Myös laumat ovat usein suurikokoisia ja näin ollen myös laitumet ovat laaja-alaiset.

Ontarion maatalous-, elintarvike ja maaseutuasiainministeriö kertoo sivuillaan tutkimuksesta, jossa on selvitetty niin talvi- kuin kesäaikaan syntyneiden vasikoiden terveydentilaa ja sitä ovatko vasikat syntyneet laitumelle vai navettaan. Kun lehmä poikii laitumella kaukana ihmisten valvonnasta, saa se usein vähemmän apua poikimiseen, kuin jos se poikisi navetassa. Tämän ei kuitenkaan vaarantanut laitumelle syntyneen vasikan selviytymismahdollisuuksia verrattuna navettaan syntyneeseen vasikkaan. Sekä laitumelle että navettaan syntyneistä vasikoista 95 % oli elossa syntymästä vieroitushetkeen saakka, joten vähemmän poikima-avun tarjoaminen ei ollut vaarantanut vasikoiden eloonjäämisastetta. (Omafra s. a.)

Tutkimuksen mukaan tälle voi olla syynä muun muassa se, että laitumelle poikineet lehmät olivat vähemmän stressaantuneita, koska ne olivat vapaina eikä ihmisiä ollut läsnä poikimisen aikana, joten lehmä on saanut paremmin ilmaista luontaista poikimiskykyään. Navetassa poikineille lehmille ihminen on voinut olla helpommin läsnä ja huomata poikimisen, jolloin apua on pystytty antamaan ja annettu ehkä tarpeettomastikin. Syynä voi olla myös syntymäpaino, koska laitumet syntyneet vasikat olivat keskimäärin 2 kg kevyempiä. (Omafra s. a.)

Tutkimus osoitti myös, että talvella syntyneillä vasikoilla esiintyi useimmin tauteja, kuin kesällä syntyneillä vasikoilla. Navetassa on suuri määrä muita lehmiä ja jatkuva poikimiskarsinoiden käyttö voi muodostaa terveydelle haitallisia mikrobeja, vaikka karsinoita ja navettaa puhdistettaisiinkin useasti ja karsinoissa käytettäisiin kuivikkeita. Laitumelle syntyneiden vasikoiden syy parempaa terveystilanteeseen oli todennäköisesti laitumen ympäristö. Laidun on puhdas ja siellä on hyvin vähän mitään kontaminoivaa, kun eläimet pääsevät sinne keväällä ja eläintä kohti on tällöin myös enemmän tilaa kuin navetassa. (Omafra s. a.)

3 TILAHAASTATTELUT

Kysymyksiä haastateltaville lypsykarjatiloilta laadittiin yhdessä hankkeen vetäjän Jukka Ruotsalaisen kanssa. Aluksi selvitetään tilojen taustatiedot eli minkä tyyppinen navetta on kyseessä ja mikä on tilan eläinmäärä eli paljon tilalla on lypsylehmiä sekä hiehoja/nuorkarjaa. Haastatteluun osallistumisen kannalta oleellista oli myös selvittää, mitkä kaikki eläinryhmät laiduntavat. Esimerkiksi jollain tilalla pihatossa voivat laiduntaa vain hiehot.

”Pääkysymyksenä” oli, että annetaanko karjan poikia tarkoituksella laitumelle ja vai ei, ja miksi näin meneteltiin. Tarkoituksena oli selvittää tilallisten mielestä niin hyvät kuin huonot puolet laitumelle poikimisessa tilojen lähtökohdat huomioiden. Yhdessä sovittiin, että osaprojektiin haastateltaisiin 15 tilaa. Lisäksi haastattelukysymyksiin laadittiin yksityiskohtia tiimin jäsenten kesken (LIITE 1).

Haastateltavia tiloja hankittiin JALAKA-hankkeen aiempien kontaktien sekä opiskelijoiden omien kontaktien kautta. Tiloilta haluttiin saada esille hyviä käytänteitä laitumelle poikimiseen eli haastatteluun valittiin erilaisia ja erikokoisia navettatyyppisiä.

4 ANALYSOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastatelluista tiloista parsinavettoja oli neljä ja pihattoja yksitoista. Tiloista seitsemän antoi karjan poikia tarkoituksella laitumelle, ja kahdeksan ei suosinut laitumelle poikimista. Kaikki haastatteluun osallistuneet neljä parsinavettaa suosivat laitumelle poikimista ja pihatoista suosi kolme.

Haastatellut tilat		Tilat, jotka suosivat laitumelle poikimista	Tilat, jotka eivät suosi- neet laitumelle poiki- mista
Parsinavetat	4	4	0
Pihatot	11	3	8
Yhteensä	15	7	8

TAULUKKO1. Haastatellut tilat

Haastatteluissa yleisesti esille tulleita hyviä puolia laitumelle poikimisessa on, että laidun on puhdas ja hygieeninen paikka poikia, siellä on pitävä alusta sekä vasikalle että sen emälle ja tilaa on riittävästi. Poikimisten koettiin olevan helpompia laitumella ja vasikan nousevan nopeasti ylös, sen myös usein annettiin imeä emäänsä ensimmäisen kerran. Tiloilla oli myös positiivisia kokemuksia vasikan sisälle otosta. Vasikka käveli joko itse sisälle navettaan emän kanssa tai vasikka vietiin esimerkiksi kottikärryillä tai otettiin traktorin kauhaan ja emä seurasi perässä.

Lähes kaikki tilat olivat kuitenkin sitä mieltä, että hiehot on parempi ottaa poikimaan navettaan. Ensikertalaisina hiehoilla voi olla useammin vaikeuksia poikimisessa, ja ne tarvitsevat siinä lehmää useammin apua. Hiehot voivat olla myös arempia ihmiselle kuin lehmät, jolloin isolla laitumella poikimisessa avustaminen voi olla vaikeampaa, mutta tämäkin on hyvin tilakohtaista.

Haastattelussa mukana olleissa neljässä parsinavetassa ei ollut poikimakarsinaa käytössä, vaan normaalisti lehmät ja hiehot poikivat parressa. Nämä kaikki parsinavettatilat suosivat laitumelle poikimista ja pitivät sitä erittäin hyvänä ratkaisuna sekä vasikan että lehmän kannalta. Kokemusten mukaan lehmä palautuu poikimisesta nopeammin ja on virkeämpi, kun sillä on mahdollisuus luonnolliseen käyttäytymiseen, ja kun se saa nuolla heti vasikkansa.

Parsinavettatiloista kahdella ei ollut sanottavana mitään huonoja puolia laitumelle poikimisesta, vain pelkästään positiivisia asioita. Esille tuli myös, että vaikka poikimisessa olisi ongelmia, poikimista tarvitsisi avustaa, tai lehmälle tulisi poikimahalvaus, on sen hoito helpompaa ulkona. Laidun on eläimelle pehmeämpi alusta maata ja pitävämpi alusta nousta ylös halvauksen jälkeen.

Pihatoista kolmessa suosittiin laitumelle poikimista. Pihattojen kesken pieni määrä laitumelle poikimisen suosimisesta johtui yleisesti siitä, että isommilla tiloilla koettiin työmäärän lisääntyvän liian paljon, jos lehmien annetaan poikia laitumelle, koska poikimisia on isoissa karjoissa paljon. Kaksi yli

100 lehmän tilaa piti poikimista laitumelle positiivisena ja hyvänä asiana, ja heidän tiloillaan lehmien ja hiehojen annettiin tarkoituksella poikia laitumelle.

Haastatteluissa esiin tulleita haasteita ja huonoiksi koettuja asioita laitumelle poikimisessa oli vihaiset lehmät, joka on työturvallisuusriski hoitajalle, mutta lehmä voi olla vihainen myös vasikalleen. Jos on tiedetty lehmän olleen vihainen tai käyttäytyneen arvaamattomasti edellisessä poikimisessa, nämä lehmät on pyritty ottamaan poikimaan navettaan.

Haastatteluissa muita esille tulleita haasteita laitumelle poikimisessa oli, että kun lehmä vetäytyy poikimaan piiloon, se voi mennä jopa aidasta läpi päästäkseen omaan rauhaan. Vasikka voi myös pudota ojaan, tai karata langan alta. Joskus vasikka vierastaa ihmistä niin paljon, että se on vaikea saada kiinni laitumelta, jos se ei seuraakaan emäänsä. Sisälle poikimisen etuina pidettiin sitä, että navetta on turvallisempi ympäristö vasikalle, ja lehmä saadaan nopeasti lypsylle, ja samalla varmistettua, että vasikka saa riittävästi ja ajoissa hyvälaatuista ternimaitoa.

Suurin osa haastatelluista kertoo laitumelle poikimisen lisäävän työmäärää, koska vasikka on haettava erikseen navettaan, jos se ei kävele emänsä mukana, tai lehmä on poikanut niin kauas, ettei vasikka jaksakaan vielä kävellä niin pitkää matkaa. Yleensä vasikan hakemiseen tarvitaan kaksi ihmistä, ja yleisimmin se tuodaan traktorilla, joko etu- tai takakuormaajassa, tai vaihtoehtoisesti kottikärryillä.

Haastatelluista kaksi tilaa kertoi, että työmenekissä ei ole ollut eroa, poikiiko lehmä navettaan vai laitumelle. Kuitenkin samassa yhteydessä esille tuli, että lehmän poikiessa laitumelle, töiden tekemisestä puuttuu suunnitelmallisuus, koska emä ja vasikka on lähdettävä hakemaan navettaan. Verraten siihen, että jos lehmä otetaan navettaan poikimaan, voidaan etukäteen suunnitella sopiva aika, jolloin ehkä muita töitä on vähemmän kyseisenä päivänä.

KUVA1. Emä ja vasikka laitumella

Laitumelle poikimisessa muita esille tulleita huomioon otettavia asioita oli lehmän terveys ja halvausriski. Vanhemmat lehmät, joilla on aiemmillä poikimakerroilla ollut taipumusta poikimahalvaukseen, olisi hyvä ottaa navettaan poikimaan. Tällöin lehmän vointia on helpompi tarkkailla tiheämmin, ja mahdolliset ongelmat havaitaan, ja niihin voidaan puuttua nopeammin. Isolla laitumella tarkkailu on työlästä ja vie paljon aikaa, lehmillä kun on taipumus mennä poikimaan omaan rauhaan, joka yleisimmin on laitumen kauimmainen nurkkaus.

Haastatteluissa esille tuli usein myös toiset laitumella olevat lehmät, jotka voivat häiritä poikivaa, tai ainakin olla osallistumassa turhankin innokkaasti syntyneen vasikan hoitoon. Usein ne myös vaikeuttavat vasikan hakemista, jolloin yhden ihmisen täytyy olla hätistelemässä niitä kauemmaksi, jotta vasikka saadaan pois. Vanhemmat lehmät voivat myös omia toisen lehmän vasikan itselleen.

Erilaiset eläntaudit ovat myös syynä siihen, ettei laitumelle poikimista suosita. Esimerkiksi neospora aiheuttaa naudoilla aivo- ja lihastulehdusta ja lisää merkittävästi luomisen riskiä 5–7 tiineyskuukauden kohdalla. Vasikka voi saada tartunnan emältään sikiöaikana tai myöhemmällä iällä suun kautta koiran ulosteesta. (Ruokavirasto s. a.) Neospora-kierre jatkuu, jos koirat, ketut tai supikoirat pääsevät syömään jälkeiset laitumelta ja levittämään neosporaa ympäristöön.

Jos laitumelle poikimisia oli tapahtunut tiloilla, jotka eivät sitä suosineet, niin ne olivat olleet vahinkoja ja johtuivat usein siitä, että lehmä oli poikunut liian aikaisin. Näillä tiloilla tiineet lehmät ja hiehot otetaan hyvissä ajoin sisälle ennen poikimista. Sisälle navettaan poikiessa suurin osa tiloista oli sitä mieltä, että työmäärä on pienempi, navettaympäristössä on turvallisempi poikia, ja että emä ja vasikka ovat helpommin hallittavissa ja muut eläimet eivät häiritse ympärillä, jos emä on poikunut esimerkiksi poikimakarsinaan.

Laitumet sijaitsivat suurimmalla osalla tiloista aivan tilojen pihapiirissä, mikä helpottaa eläinten päivittäistä valvontaa. Suurempia investointeja laiduntamiseen ei tiloilla juurikaan ollut tehty. Kahdella tilalla oli käytössä siirrettävät aidat, jos laumasta tarvitsee ottaa yksi eläin erikseen sisälle ja kahdella tilalla tässä oli apuna paimenkoira. Muutoin eläimen siirto tehtiin useamman hengen avulla ja paimenlankaa käytettiin apuna.

4.1 Johtopäätökset

Tilallisilla oli erilaisia mielipiteitä asiaan huomioiden tilojen taustat, navettatyypit ja eläinmäärät. Suurissa eläinryhmissä karjan laitumelle poikimista ei suosittu lisääntyneen työmäärän vuoksi. Myös vasikoiden ja niiden emien tunnistaminen voi isossa karjassa vaikeutua, jos useampi lehmä on poikunut yhtä aikaa eivätkä emät ole niin leimautuneet omaan vasikkaansa. Pienemmillä tiloilla karjan laitumelle poikiminen koettiin toimivaksi ja sitä usein tavoiteltiin. Osa tiloista, jotka eivät antaneet karjan poikia laitumelle tarkoituksella, pitivät laitumelle poikimista kuitenkin hyvänä asiana, mutta heidän kohdallaan se ei vaan välttämättä toiminut.

Haastattelussa tuli esille että, parsinavettatiloilla, joilla ei ollut käytössä poikimakarsinaa, pitivät useimmin laitumelle poikimista hyvänä asiana, silloin lehmä pääsee poikimaan luonnollisemmassa ympäristössä, ja hoitamaan vasikkaa paremmin, kuin parressa poikiessa. Kuitenkin myös isoilla tiloilla osa piti laitumelle poikimista positiivisena asiana, eikä kokenut työmäärän silloin olevan merkittävästi isompi, kuin navettaan poikiessa.

Aikaisemmat kokemukset, olivatko ne hyviä vai huonoja, vaikuttavat tiloilla siihen, miten myönteisesti laitumelle poikimiseen suhtaudutaan. Osalla tiloista ei ollut kokenut laitumelle poikimisessa mitään ongelmia, ja he suhtautuivat asiaan myönteisesti. Kun taas tilat, joilla on ollut ongelmia laitumelle poikineen lehmän, tai vasikan terveydessä, tai työturvallisuudessa esimerkiksi vihaisten lehmien vuoksi, kokevat laitumelle poikimisen vähemmän positiivisena asiana.

Yleisesti esille tuli, että lehmien poikimiseen laitumelle suhtauduttiin myönteisemmin, kuin hiehojen laitumelle poikimiseen. Kahdella haastatelluista tiloista, myös hiehojen annettiin poikia laitumelle, eikä sitä koettu hankalammaksi kuin lehmilläkään. Loput 13 tilaa ottivat hiehot aina navettaan hyvässä ajoin ennen poikimista. Lehmät nauttivat laitumella olosta, ja silloin kun kaikki on hyvin ja laidun on puhdas, se on myös hyvä paikka poikia, koska siellä on hygieenistä, pitävä alusta molemmille ja mahdollisuus toteuttaa luontaista käyttäytymistä.

Osaprojektin haastatteluista laadittiin päivitys JALAKA-hankkeen Facebook-sivuille, joka julkaistiin kuvan kanssa. Päivityksessä on maininta osaprojektiin osallistuneista opiskelijoista, 15 tilan haastattelusta ja aiheen esille nousseista hyvistä ja huonoista puolista. Päivityksen Facebookissa julkaisi JALAKA-hankkeen Facebook-sivun ylläpitäjä Jarkko Partanen, johon oltiin yhteydessä sähköpostitse päivityksestä. Päivityksen kuvan kanssa laativat osaprojektiin osallistuneet opiskelijat. Raportin lisäksi laadittiin huoneentaulu laitumelle poikimisen hyvistä käytänteistä (LIITE 2). Huoneentauluun on koottu tärkeitä kohtia, jotka tulee ottaa huomioon, kun lypsykarja poikii laitumelle.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

EMOVET 2018. Kuinka välttää ruokinnan karikot? [verkkosivu]. [Viitattu 2020-02-11.] Saatavissa: <https://www.emovet.fi/ajankohtaista/kuinka-valttaa-ruokinnan-karikot/>

FARMIT 2017. Vasikan noutohäkki toi maatalan turvallisuuskilpailun voiton [verkkosivu]. [Viitattu 2020-02-11.] Saatavissa: <https://www.farmit.net/emolehma-lihanauta-vasikka/2017/05/26/vasikan-noutohakki-toi-maatilan-turvallisuuskilpailun-voiton>

MAATILAN PELLERVO 2006. Lehmä tarvitsee hyvät poikimisolosuhteet [verkkoteksti]. [Viitattu 2020-02-11.] Saatavissa: https://www.pellervo.fi/maatila/mp4_06/poikimisolut.htm

NAUTA 2019. Tutkimus: Vasikoiden vierihoito kiinnostaa maailmalla [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2020-04-02.] Saatavissa: <https://nauta.fi/hyvinvoiva-nauta/tutkimus-vasikoiden-vierihoito-kiinnostaa-maailmalla/>

ONTARIO MINISTRY OF AGRICULTURE, FOOD AND RURAL AFFAIRS s. a. Does pasture calving make sense? [verkkosivu]. [Viitattu 2020-04-06.] Saatavissa: <http://www.omafra.gov.on.ca/english/livestock/beef/news/vbn0213a5.htm>

RUOKAVIRASTO s. a. Neospora [verkkosivu]. [Viitattu 2020-04-05.] Saatavissa: <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/elaintenpito/elainten-terveys-ja-elaintaudit/elaintaudit/naudat/neospora/>

LIITE 1: HAASTATTELUKYSYMYKSET

- Minkä tyyppinen navetta on kyseessä? Onko navetassa poikimakarsinaa? Kuinka paljon tilalla on lypsylehmiä ja nuorkarjaa?
- Mitkä kaikki eläinryhmät laiduntavat? Laiduntavatko esimerkiksi lypsylehmät ja hiehot samassa ryhmässä? Jos näin on, niin miten kivennäisruokinta on järjestetty?
- Laiduntavatko eläimet yötä päivää? Jos laidunnusta on myös yöllä, niin miten valvonta on järjestetty?
- Onko laiduntamiseen tehty investointeja? Miten esimerkiksi saadaan yksittäinen lehmä pois laitumelta (aidat, paimenkoira apuna)?
- Millaisia laidunratkaisuja tilalla on? Missä/miten kaukana laitumet sijaitsevat?
- Poikiiko karja laitumelle? Jos poikii, niin onko se tarkoituksenmukaista vai vahinko? Annettaanko vain lehmien poikia laitumelle (ei hiehojen)? Jos ei poi'í laitumelle, niin miksi ei haluta? Onko koettu terveysvaikutuksia lehmälle tai vasikalle, jos poikinut laitumelle?
- Miten emä ja laitumelle syntynyt vasikka saadaan sisälle? Otetaanko sisälle heti poikimisen jälkeen vai esimerkiksi muutaman tunnin kuluttua?
- Kuinka monta yleensä poikii laitumelle?
- Miten työmäärä koetaan, jos poikii laitumelle tai sisälle navettaan?

Laitumelle poikiminen

Lypsykarjan laitumelle poikimisen hyvät käytänteet

Mitä tulee huomioida, kun karjan annetaan poikia laitumelle tarkoituksella

- 1. Valvo karjaa laitumella päivittäin**, kun odotettu poikiminen on tiedossa lähipäivinä. Avusta poikimista tarvittaessa.
- 2. Varmista riittävä ternimaidon saaminen.** Jos poikiminen on sujunut hyvin ja emä ja vasikka saavat jäädä laitumelle, tulee varmistaa, että vasikka alkaa imeä emää ja saa riittävästi ternimaitoa.
- 3. Suunnittele ennakkoon vasikan siirtäminen navettaan**, jos vasikka on otettava sisälle heti poikimisen jälkeen ja se ei kykene itse kävelemään. Vasikan voi viedä esimerkiksi kottikärryillä tai traktorin tai pienkuormaajan kauhalla ja emä usein seuraa perässä, kun näkee vasikkansa. Tässä olisi hyvä olla apukäsiä hätistelemässä muita lehmiä pois ympäriltä sekä jos emä on aggressiivinen tai ei jostain syystä tulekaan vasikan perässä navettaan.
- 4. Luo turvallinen ympäristö** laitumella emälle ja vasikalle. Varmista, ettei lähellä ole ojaa tai mitään sellaista, johon vasikka voisi pudota tai satuttaa itsensä. Muutoinkin tulee seurata emän ja vasikan vointia ja tekemisiä laitumella.
- 5. Seuraa emän vointia poikimahalvauksen varalta.** Kuinka emä voi ja käyttäytyy poikimisen jälkeen. Poikimahalvaus hoidetaan ohjeiden mukaan ja tarvittaessa on otettava yhteys eläinlääkäriin.